

№ 47.

Warszawa, d. 22 listopada 1924 r.

№ 47.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

Ś. P. ADOLF GUSTAW JOHN.

W dniu 27 października r. b. zakończył życie ś. p. Adolf Gustaw John, wybitny przemysłowiec, były członek Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w kadencji 1922/1923 roku, Prezes Zarządu Towarzystwa Akcyjnego Fabryk Budowy Transmisji, Maszyn i Odlewni Żelaza w Łodzi, doskonały technik i utalentowany organizator. W osobie Jego polski przemysł metalowy, a z nim nasz Związek poniósł ciężką stratę.

Ś. p. A. G. John urodził się w Łodzi w roku 1871 jako syn Józefa Johna, założycie-

la fabryki mechanicznej pod własną firmą w tem mieście. Młody John otrzymał wykształcenie średnie w gimnazjum drezdeńskim, studia techniczne odbywał na politechnikach w Monachjum i w Wiedniu, po ukończeniu których wstąpił do firmy ojca, wnosząc dużą wiedzę fachową, zapał, energię i niezwykle zamiłowanie do pracy. Pod jego naczelnym kierownictwem fabryka rozwijała się znakomicie, zdobywając powszechne uznanie swych klientów. W celu rozszerzenia jej zakresu ś. p. A. G. John przekształca w r. 1906 firmę na Towarzystwo Akcyjne „J. John“ i staje na jego czele, jako prezes Zarządu,

którym też pozostaje bez przerwy, aż do chwili zgonu. Fabryka, rozrastając się coraz więcej, wprowadzając nowe działy fabrykacji i doskonaląc swą wytwórczość, zdobyła sobie nie tylko szeroki rynek zbytu w kraju i w Rosji, ale także sławę i uznanie daleko po za granicami kraju. Tę sławę zawdzięcza firma swemu zmarłemu Prezesowi i sztabowi dzielnych współpracowników, których ś. p. Adolf John potrafił skupić około swej osoby.

Lecz działalność ś. p. A. G. Johna nie ograniczała się tylko na prowadzeniu swej fabryki. Powszechny żal, który towarzyszył jego zgonowi, i artykuły w prasie łódzkiej świadczą wymownie o jego zasługach społecznych, o jego ofiarności i pracach filantropijnych dla dobra ludności rodzinnego miasta. Rozumiejąc doniosłość idei wspólnej pracy na polu krajowego przemysłu, ś. p. Adolf Gustaw John był wielkim przyjacielem naszego Związku i położył duże zasługi przy organizowaniu Oddziału Łódzkiego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Cześć Jego pamięci! Pokój Jego zacnej duszy!

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W poniedziałek d. 1 grudnia 1924 r. o godzinie 18-ej w lokalu Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów w Warszawie, Chmielna 2. m. 8, odbędzie się w myśl uchwały Rady z dnia 10/XI.1924 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z następującym porządkiem dziennym:

1. Otwarcie Zgromadzenia przez Prezesa Rady.
2. Wybór przewodniczącego, sekretarza i skrutatorów.
3. Zatwierdzenie protokołu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 21/VI.1924.

4. *Projekt zmian niektórych §§ Statutu Związku.*
5. *Stan finansowy Związku i budżet na r. 1925.*
6. *Niedomagania obecne przemysłu metalowego i środki zaradcze.*
7. *Sprawy bieżące.*
8. *Wnioski członków.*

O ile Zgromadzenie Walne nie dojdzie do skutku z powodu nieobecności liczby członków z dostateczną ilością głosów, następne Zgromadzenie Walne, na podstawie art. 35 Statutu, odbędzie się w środę dn. 10 grudnia 1923 r. o godzinie 20 w tymże lokalu i z tymże porządkiem dziennym i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

JUBILEUSZ.

W Centralnym Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów odbył się d. 17 b. m. obchód jubileuszowy poświęcony uczczeniu trzydziestoletniej pracy na polu przemysłem inżyniera Tadeusza Popowskiego, wiceprezesa Rady Centralnego Związku, członka zarządu i byłego wieloletniego dyrektora naczelnego Zakładów hutniczych Ostrowieckich, senatora Rzeczypospolitej. Uroczystość wręczenia jubilatowi dwóch adresów: Centralnego Związku i Związku Polskich Hut Żelaznych, która odbyła się w Resursie Kupieckiej w Warszawie, zaszczylicili swą obecnością p. p. minister przemysłu i handlu inż. Kiedroń, wiceminister skarbu inż. Klarner, dyrektorzy departamentów inż. Świętochowski i inż. Dąbrowski, posłowie sejmowi i senatorzy oraz liczne grono przedstawicieli sfer gospodarczych Polski.

Szereg przemówień rozpoczął sędziwy prezes Centralnego Związku, inż. Władysław Kiślański. Adres Związku Polskich Hut Żelaznych odczytał prezes tego Związku, inż. Surzycki. W pięknym przemówieniu podniósł zastrugi p. Popowskiego dla krajowego przemysłu minister Kiedroń. Senator Brun jako prezes giełdy warszawskiej przemawiał w imieniu Komitetu Giełdowego, którego Jubilat był zasłużonym członkiem. Przemawiali jeszcze: senator Jabłonowski, w imieniu przyjaciół politycznych swego kolegi — senatora i inż. Drewnowski w imieniu kolegów akademickich p. Popowskiego, inżynierów Petersburskiego Instytutu Technologicznego. Zakończył przemówienia serdecznym zwrotem do Jubilata dyrektor naczelny Centralnego Związku, poseł sejmowy, inż. Andrzej Wierzbicki.

Przyłączając się do życzeń, złożonych Szanownemu Jubilatowi, Redakcja „Przemysłu Metalowego“ podkreśla w szeregu innych zalet dwie zasadnicze cechy inżyniera Popowskiego, które mu zjednały powszechne uznanie i wielki szacunek, a które nie są częste w narodzie polskim: mocny charakter i wielką pracowitość.

RUMUNJA POD WZGLĘDEM GOSPODARCZYM.

(ciąg dalszy, p. Nr. 45 „P. M.“).

Przemysł chemiczny rumuński ograniczał się przed wojną w dawnym Królestwie do rafinerji nafty; poza tem miał nader podrzędne znaczenie. Po wojnie natomiast w granicach państwa znalazły się wielkie zakłady przemysłu syntetycznego w Dicio-San-Martin w Siedmiogrodzie, produkujące rocznie 30 000 tonn karbidu oraz produkty pochodne, jak amoniak, cjanamidy i t. d. Zakłady te budują obecnie fabrykę kwasu saletrzanego. W Siedmiogrodzie również położone są dwie fabryki sody, należące do Solvay'a, których produkcja opiera się na rumuńskim bogactwie solnem. Zakłady te uży-

wają jako siły motorycznej gazu ziemnego, w który tak obfituje środkowe płaskowzgórze Siedmiogrodu. Produkcja fabryk Solvay'owskich nie tylko pokrywa całe zapotrzebowanie kraju, ale pozostawia około $\frac{1}{3}$ na wywóz. Pięć fabryk kwasu siarczanego i siarczanów (żelaza i miedzi) dostarczają rocznie 25 000 tonn kwasu, co tymczasem pokrywa spożycie wewnętrzne, oraz 600 tonn siarczanu miedzi, którego produkcja nie wystarcza na potrzeby kraju.

W dziale przemysłu chemicznego Rumunja posiada jeszcze, między innymi, 120 fabryk mydła i świec oraz cztery fabryki zapalek, których produkcja wystarcza na potrzeby kraju. Fabryki zapalek stanowią własność państwową. Do państwa również należą cztery rumuńskie fabryki materiałów wybuchowych.

Przechodząc do przemysłu metalowego, należy zaznaczyć, że ekonomiści rumuńscy zdają sobie sprawę z państwowego znaczenia przemysłu żelaznego i w pracach swych stawiają go na pierwszym miejscu. Przemysł ten atoli jest jeszcze słabo rozwinięty i nie rozporządza dostateczną produkcją hutniczą, która mniej niż w połowie zadawała potrzeby kraju pod względem zaopatrzenia w żelazo. Przed wojną tak zwana obecnie „Stara Rumunja“ nie miała wcale własnego żelaza, które całkowicie musiała sprowadzać z zagranicy. Po wojnie, po przyłączeniu Siedmiogrodu i Banatu, w granicach Wielkiej Rumunji — „România Mare“ — znalazły się słynne zakłady hutnicze i mechaniczne w Rzeszycy (Reszitsa*), o których niżej będzie mowa, a do których należą także kopalnie i zakłady hutnicze w miejscowościach: Anina, Boksza i Nadrag, oraz grupa zakładów hutniczych państwowych Hunedoara w miejscowości tejże nazwy i kilku innych.

Hutnictwo żelazne rumuńskie wspiera się na krajowej produkcji rudy żelaznej, której zapasy rozpoznane są jeszcze dość szczupłe. W „Starej Rumunji“ pokładów rud żelaznych dotychczas nie wykryto, znane zapasy tej rudy w Siedmiogrodzie i Bukowinie szacowane są na mniej więcej 25 milionów tonn ze średnią zawartością około 40% żelaza (39,11%). Zdolność wytwórcza wielkich pieców w obu grupach hutniczych Rzeszycy i Hunedoary wynosi niespełna 300 000 tonn rocznie, czyli znany dotychczas zapas rud żelaznych Rumunji starczyłby zaledwie na trzydzieści kilka lat, gdyż spożycie roczne wynosiłoby 750 tys. tonn rudy. Ponieważ konsumpcja krajowa żelaza, przeliczona na surówkę, przekracza 600 000 tonn rocznie, przeto używanie do wytopienia we własnych piecach tej ilości żelaza wyłącznie rud krajowych wyczerpałoby ich zapas w ciągu 16 — 17 lat. Oszczędna gospodarka rudami krajowymi narzuca się więc sama przez się i Rumunja, jak inne kraje, skazana jest na dowóz rudy obcej, w pierwszej linii z sąsiednich krajów Jugosławji i Ukrainy, oraz z dalszych, do czego służyć jej może taniaść transportu wodnego.

Drugą przyczyną, hamującą rozwój przemysłu hutniczego w Rumunji, jest ograniczona ilość koksu krajowej produkcji. Kopalnie Aniny dają wprawdzie doskonały węgiel koksujący się, ale jest go mało i ilość koksu z tego węgla nie pokrywa całkowicie potrzeb zakładów rzeczywistych, do których te kopalnie należą.

*) Krajoznawcy rumuńscy splerają się o nazwę tej miejscowości: jedni dowodzą, że powinno się pisać i mówić „Recitsa“ (po polsku Reczica), drudzy, — że „Reszitsa“. Dla Polaka nie ulega wątpliwości, że słuszność mają pierwsi.

Brakującą część koksu huta w Ręczycy sprowadza z Czechosłowacji, z Karwiny. Huta w Hunedoara skazana jest zupełnie na koks zagraniczny. Hutnictwo rumuńskie używa jeszcze do swej produkcji w dużym stopniu węgla drzewnego, co wszakże grozi wyniszczeniem lasów. Problemem paliwa stanowi dużą troskę hutników rumuńskich, którzy dążą do zastąpienia węgla elektrycznością, otrzymywaną ze spadków wodnych, czyli z tak zwanego „węgla białego“. Nad zastąpieniem koksu innym paliwem do celów hutniczych pracuje tam rodak nasz, inż. Jan Grycz, kierownik biura konstrukcyjnego zakładów hutniczych w Ręczycy, który dokonał na tem polu doniosłego wynalazku, przychylnie ocenionego przez naczelną administrację przedsiębiorstwa. Wynalazek p. Grycza, co do którego nie otrzymaliśmy od niego bliższych szczegółów, uniezależnia podobno całkowicie hutnictwo żelazne od stosowania koksu, co miaoby dla produkcji żelaza, zarówno w Rumunii, jak u nas w Polsce, nader ważne znaczenie w razie zawieruchy wojennej.

Wycieczka dziennikarzy polskich miała możność zwiedzenia kilku fabryk metalowych w Rumunii. Więć w Galacie zwiedziliśmy walcownię blachy żelaznej cienkiej (dachowej) firmy Ausnitz, która prowadzi także fabrykę drutu i gwoździ. Fabryka ta jest średnich rozmiarów i nie odznacza się nowszem urządzeniem. Natomiast zwiedziliśmy w temże mieście dużą Stocznia na Dunaju, która właśnie dokonywała remontu wielkiego statku morskiego, zniszczonego przez pożar. „Stocznia Rumuńska na Dunaju“ (*Santierelor Române dela Dunare*) może budować parowce wielkich rozmiarów, rozporządzając dużemi warsztatami mechanicznymi, zaopatrzonemi w specjalne maszyny i urządzenia, posiada dok pływający i t. p. Dyrektor generalny Stoczni inżynier A. Constantinescu osobiście oprowadzał nas po swych zakładach, udzielając z największą uprzejmością szczegółowych wyjaśnień.

W Braile pokazano nam świeżo wzniesione, bardzo piękne hale fabryczne nowobudującej się fabryki wagonów Franko-Rumuńskiej Spółki Akcyjnej, do której maszyny zaczynają dopiero przybywać; widzieliśmy ich kilka w montażu, zresztą hale są jeszcze puste. W Aradzie natomiast zwiedziliśmy istniejącą już dawniej dużą fabrykę wagonów pod firmą „Astra“, która urządza się na budowę lokomotyw; dziś je już remontuje. Fabryka ta ma w swym programie budowę samochodów (jeśli się nie mylimy — typu Benza), w całkowitym zakresie, a więc z motorami własnej budowy. Prócz tego zakłady „Astra“ budują już obecnie samoloty, również całkowicie na miejscu u siebie, gdyż wyrabiają także motory do nich typu Hispano-Suiza, z czego należy wnosić, że w fabryce tej zainteresowane są również kapitały francuskie. Warsztaty mechaniczne, produkujące motory spalinowe do samochodów i samolotów, są urządzone wzorowo i zawierają najnowsze automaty. Wogóle cała fabryka robi doskonałe wrażenie i żałowaliśmy bardzo, że nad miarę obfity program naszej wycieczki nie pozostawiał nam czasu na dokładniejsze obejrzenie zwiedzanych fabryk i zanotowanie bliższych szczegółów.

Ten sam pośpiech w zwiedzaniu był przyczyną, że wielkie zakłady hutnicze i mechaniczne w Ręczycy mogliśmy obejrzeć również bardzo powierzchownie. Zaslugują one wszakże na szczegółowszy opis, gdyż istotnie stanowią duże bogactwo Rumunii.

(c. d. n.)

ROCZNIK III

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

zawiera między innymi:

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU,
jego Oddziałów i Grup za rok 1923.

Krótki rys Związku w języku francuskim.

ŹRÓDŁA ZAKUPU

POLSKIEGO PRZEMYSŁU METALOWEGO

Wykaz Fabryk Związkowych z wyszczególnieniem
ich produkcji.

SKOROWIDZ POLSKI, SKOROWIDZ FRANCUSKI

wyrobów fabryk, zrzeszonych w Związku

WYKAZ OBRABIAREK DO METALI

budowanych przez fabryki związkowe

WYKAZ MASZYN w kraju niewyrabianych.]

SPRAWOZDANIE Zarządu Spółki Akcyjnej

„ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY

METALOWI S. A.”

OGŁOSZENIA CZŁONKÓW P. Z. P. M.

ROCZNIK III

jest do nabycia w kancelarii Związku
w Warszawie ul. Chmielna 2 m. 6.

CENA ZŁ. 5.

z przesyłką pocztową zł. 5 gr. 50

Pozostałe egzemplarze Roczników I i II są do nabycia
po tejże cenie.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 20/XI 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:	
Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Zł. gr.
drzewnym	—
Surówka odlewnicza „Stąporków“ № I	170.—
Witkowska № I (ocłona)	161.—
Złom żeliwny (fragment lany)	120.—
Żelazo handlowe krajowe	222.—
Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (drut okrągły od 5½ do 13 mm., kwadratowy od 5¼ do 8 mm.)	274.—
Blacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	48,45
Koks górnośląski twardy	33.—
miękki	33.—
Węgiel kowalski myty cieszyński	37.—
Węgiel dąbrowski gruby	23,80
górnośląski gruby	29.—
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 15)	56.—
kopulakowa	65.—
Gлина ogniotrwała mielona	25.—
Zaprawa szamotowa	35.—

Grafit podwójnie szlamowany (bez cła)	132.—
Kamień wapienny	5,50
b) za 100 kg. loco skąd Warszawa:	
Pokost chemicznie czysty gwarantowany	175.—
Olej wrzecionowy 2—5/20°	24,88
„ 2—9/20°	25,93
„ maszynowy II 2—3/50°	26,43
„ III 3—4/50°	30,03
„ IV 4—5/50°	33,08
„ V 5—6/50°	38,93
„ VI 6—7/50°	43,03
Olej cylindrowy do pary przegrzanej	57,08
„ „ „ nasyconej	41,28
Smar Tovotte'a	48,78
Benzyna do 0,725	68,28
„ 0,770	41,02
ponad 0,770	38,61
c) za m. ³ loco skąd Warszawa:	
Deski sosnowe obrzynane 3/4" i grubsze	60.—
„ stolarskie 3/4" i grubsze	80.—
Kantówka obrzyn. 3—6 m. długości	60.—
Olszyna — cena przeciętna	75.—
Dębina — „ „	110.—

Cena odlewów żelaznych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żelaznych surowych dla Warszawy, aż do odwołania, wynosi od 0,45 do 0,52 złp. za 1 kg. loco fabryka.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.)

Data	13/11	14/11	17/11	18/11	19/11
Średni kurs waluty	23,93	24,09	24,07	23,96	24,09
Aluminium	3110	—	2962	—	—
Antymon	1530	—	1528	—	—
Cyna standard	6040	6111	6173	6077	6149
Cynk hutniczy	833	841	8343	836	840
Miedź elektrolityczna	1613	1624	1623	1615	1624
standard	1530	1517	1528	1515	1517
Ołów miękki hutniczy	928	933	939	879	934
Nikiel	3885	—	3910	—	—
Rtęć	7761	7793	7782	—	7738

Ceny gwoździ i drutu.

„Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Drutu“ notuje ceny następujące w dn. 1 września r. b.
Gwoździe za skrzynkę 16 kg. wagi netto loco magazyn fabryczny (ceny zasadnicze). *Zł. gr.*
budowlane od № 26 do № 23. 7 30
drobne od № 15 — № 6 od złp. 7 gr. 50 do 12 60
Druty za 100 kg. (ceny zasadnicze)
jasne zwyczajne:
od № 2/0 do № 30. 46 70
Druty ocynkowane:
od № 2/0 do № 30 59 00

Od cen zasadniczych dawany jest rabat zależny od specyfikacji i ilości towaru. Za wymiar dopłaty według specjalnej tabeli.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12. tel.: 29-64 i 220-00.
* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągariki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne, schody, ciepłarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper“ w Sosnowcu.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil. Fabryka WYROBÓW ŻELAZNYCH. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne:

mimośrodowe i balansowe: B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pędnie:

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Rusztwa do palenisk ruchomych i stałych:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka WYROBÓW ŻELAZNYCH i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (kranie) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Sruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy, Bielsko (Śląsk).

Tokarki szybkozające:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Turbiny wodne syst. Francis'a

o wysokim współczynniku pożytecznego działania. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wiertarnie kolumnowe szybkozające:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wiertarki kolumnowe:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.